

לייצג את הדרמטי: סצינות, דמויות, מסיכות, תלבושות ותפאורות מהמחזות הקלאסיים
ביצירות אמנות חזותית.

**Representing the Dramatic: The Depiction of Classical Theater Plays in the
Visual Arts of Ancient Greece and Rome**

0821-3129-01

תשע"ה

4 ש"ס

סמינר תואר ראשון

שם המרצה: דר' מתי פישר

טלפון: 050-7388005 דואר אלקטרוני: fischerm@post.tau.ac.il
שעות קבלה: 16-15 יום: ראשון בניין: מקסיקו חדר: מורים
לפי תאום טלפוני מראש

תאור הקורס

האמנות החזותית של יוון ורומא השתמשה במחזות התיאטרון כמקור תוכני המתבטא בהופעת מוטיבים ומטפורות מתוך מחזות התיאטרון הקלאסי באמנות. המימד ה"דרמטי" של הופעת יצוגים אלה לא התבטא בהכרח בקומפוזיציות סוערות אלא באיזכור של תכני עולם הדרמה ואביזריו. בחינת ייצוגים חזותיים אלה מלמדת על הנוכחות היומיומית שלהם ביוון ברומא – בצורה של מסיכות, פסלונים, פסיפסים, ציורי קיר ועטור קירות בבתים, בקברים, ועל כדים, כמו גם על אופן הפקת המחזות. בסמינר נעסוק הן באופן ייצוג המחזות עצמם באמנות החזותית (הנרטיב, הדמויות, המסיכות, התלבושות) והן בשאלת החשיבות של ייצוגים אלה במסגרת עולם התרבות הקלאסית (למשל בעיר היוונית או בבית הרומי) והמשמעויות שיוחסו להם.

The Visual Arts of Greece and Rome used Classical theater plays as a source of motifs and subjects. These representations appear as masks, statuettes of actors, mosaics and wall paintings of scenes from plays, in graves and on vases. The abundance of representations of the theater can teach us about the production of the plays as well as about their presence and significance in the everyday outlook and consciousness of men and women of the Classical world. In the seminar we shall examine these representations with the intent of identifying and recapturing their significance in the context of Classical culture.

דרישות הקורס

נוכחות, השתתפות, קריאה, צפייה, רפרט בכיתה, כתיבת עבודה.

דרישות קדם או תנאי קבלה לשיעור: אין

מרכיבי הציון הסופי: 100% עבודת סמינר

נושאי הקורס

1. הופעה והופעתיות בתרבות הקלאסית. ההופעה בעיר וסוגי הדרמות בתיאטרון.
לקריאה:

Goffman, Erving. *The Presentation of Self in Everyday Life*. Garden City, N.Y.:
Doubleday, 1959. ("Introduction")

Wiles, David. *Greek Theatre Performance*. Cambridge: Cambridge University Press,
2000: 48-65 ("Politics").

2. מבנה התיאטרון העתיק, תלבושות ותפאורות.
לקריאה:

גילולה דבורה. גם סוקרטס בעננים : תיאטרון ודרמה בין וברומא. ירושלים :
הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, 1996 : 40-9.

Bieber, Margaret. *The History of the Greek and Roman Theater*. Princeton, N. J.:
Princeton University Press, 1961, 54-86 ("The Classical Theater Building" &
"Scenery and Mechanical Devices")

Brooke, Iris. *Costume in Greek Classic Drama*, London: Methuen, 1962.

Mastrorarde, Donald. "Actors on High: The Skenê Roof, the Crane, and the Gods in
Attic Drama." *Classical Antiquity* 9 (1990): 247-94.

Simon, Erika. *The Ancient Theater*. C.E. translated by Vafopoulou-Richardson.
London and New York: Methuen, 1972: 3-33 ("Ancient Greek Theater")

3. התקדימים וההיבט הדתי של הדרמה, השחקנים והמקהלה ויצוגם באמנות.
לקריאה:

Bieber, Margaret. *The History of the Greek and Roman Theater*. Second Edition,
Princeton: Princeton University Press, 1961: 1-9.

Cole, Susan G. "Procession and Celebration at the Dionysia." in *Theater and Society
in the Classical World*, edited by Ruth Scodel, Ann Arbor: University of
Michigan Press, 1993, 25-38.

Easterling, Patricia E. "Tragedy and Ritual." in *Theater and Society in the Classical
World*, edited by Ruth Scodel, Ann Arbor: University of Michigan Press,
1993, 7-24.

Trendall, Arthur D. and Thomas B. L. Webster. *Illustrations of Greek Drama*.
London: Phaidon 1971, 15-27.

4. מבנה הטרגדיה. האפקט והמבנה של הטרגדיה על פי אריסטו ועל פי חוקרים מודרניים.

לקריאה:

אריסטו. פואטיקה. תרגום והערות שרה הלפרין, בר-אילן והקיבוץ המאוחד, 1978: 9-56
הלפרין, שרה. על הפואטיקה לאריסטו. בר-אילן והקיבוץ המאוחד, 1978: עמ' 82-135
Burian, Peter. "Myth into Mythos: The Shaping of the Tragic Plot." in *The Cambridge Companion to Greek Tragedy*, edited by Patricia E. Easterling, 178-208. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

5. התאטרון והפוליס - הגוף והמסיכות. ההקבלה בין ההופעה במערכת העירונית במסגרת הפיסול להופעה במסגרת הטרגדיות באמצעות הגוף והמסיכות.

לקריאה:

Marshall, C.W., "Some Fifth Century Masking Conventions." *Greece and Rome* 46 (1999): 188-202.

Podlecki, Anthony. "Polis and Monarch in Early Attic Tragedy." in *Greek Tragedy and Political Theory*, edited by P. Euben, Berkeley: University of California Press, 1986, 76-100 esp. 76-78.

Stewart, Andrew. *Art Desire and the Body in Ancient Greece*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997: 3-19 ("To Make This Art Seem Strange"), 86-107 ("Of War and Love"), 133-155, (the Athenian Body Politic").

6. הרגשות, הזעם, ההצדקות והנקמה – התבנית החוזרת של משפחת אטראוס בטרגדיה ה"אורסטיאה" (אייסכילוס). יצוג האורסטיאה באמנות.

לקריאה:

אייסכילוס. אגממנון. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב: שוקן, 1990

אייסכילוס. נושאות הנסכים. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב: שוקן, 1990

אייסכילוס. נוטות החסד. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב: שוקן, 1990

שבתאי, אהרון. מבוא למחזות "אגממנון", "נושאות הנסכים", "נוטות החסד".

Stanford, William B. Greek Tragedy and the Emotions. London: Routledge & Kegan Paul, 1983, 122-163 ("The tragic Emotions in the Oresteia").

7. הגברי והנשי באורסטיאה ויצוגם באמנות.

לקריאה:

Foley, Helene P. "The Conception of Women in Athenian Drama." in *Reflections of Women in Antiquity*, edited by Helene P. Foley, London, Gordon and Breach Science Publishers 1981, 68-127.

McClure, Laura, "Logos Gunaikos, Speech Gender and Spectatorship in the Oresteia." *Helios* 24 (1997): 112-135.

Mulvey, Laura. "Visual Pleasure and Narrative Cinema." in *Visual and Other Pleasures*, Bloomington: Indiana University Press, 1989: 14-26.

8. הטרגדיה איפגניה באוליס (אוריפידס) באמנות העתיקה. אשמה ותמימות

והמודל של הקרבן בטרגדיה. הקתרזיס ותפקידו בפולחן, בתיאטרון ובאמנות.

לקריאה:

אוריפידס. איפגניה באוליס. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב: שוקן, 1989

Burkert, Walter. "Greek Tragedy and Sacrificial Ritual." *Greek, Roman and Byzantine Studies* 7 (1966): 87-121.

Guépin, J. P. *The Tragic Paradox*. Amsterdam: A. M. Hakkert, 1968: ch. 1, pp. 1-5

9. המחזה הסטירי והקומדיה הישנה. הכיעור והקריקטורה באמנות החזותית.

מבנה הקומדיה "ליזיסטרטה" (אריסטופנס), ויצוג המחזות והדמויות של

הקומדיה הישנה באמנות.

לקריאה:

אריסטופנס. ליזיסטרטה. תרגום א. שבתאי, תל אביב: שוקן, 1997

Baron, James R. "Tricksters and Typists, 9-5 as an Aristophanic Comedy". in *Classical Myth and Culture in the Cinema*. Edited by Martin M. Winkler, Oxford: Oxford University Press, 2001, 172-192.

Green, Richard and Eric W. Handley. *Images of the Greek Theatre*. London: British Museum Press, 1995: 22-29, 49-57 (ch.2 "The Satyr Play", ch.4.

"Aristophanes and Others, the Comedy of Classical Athens")

Robertson, Martin. *A History of Greek Art*. London : Cambridge University Press, 1975: 417, 429, 491 (caricature)

10. מסיכות הקומדיה החדשה וייצוגי הקומדיה החדשה באמנות. מוסר המתגלה

באופי על פי אריסטו ובקומדיה החדשה של מיננדרוס.

לקריאה:

מיננדרוס. הנרגן. תרגום א. שבתאי, תל אביב: שוקן, 2004

Bernabo-Brea, Luigi. "Masks and Characters of the Greek Theatre in the Terracottas of Ancient Lipara." *Mediterranean Archaeology* 5/6 (1992/1993): 23-31.

Henry, Madeleine, "Ethos Mythos Praxis: Women in Menander's Comedy". *Helios* 13 (1986): 141-150.

Wiles, David. *The Masks of Menander*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991: chapter 3, 6, 7, (esp. pp. 3-4, 24-25, 71-74, 173-174, 190, 202-3).

11. התאטרון הרומי, והקומדיה הרומית ומסכותיה. מסיכות הפרסה העתיקה בהשוואה למסיכות האבות.

לקריאה:

פלאוטוס. פסאודולוס. תרגום ד. גילולה, ירושלים: מאגנס. 2002

Beare, William. *The Roman Stage*. London: Methuen 1964: 139-144 (Attelan Farce).

Beacham, Richard. C. *The Roman Theatre and its Audience*. Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1991: 56-85, 154-198 (ch.3 "Early Roman Stages", ch.6 "Later Stages and Stagings")

Bieber, Margaret. *The History of the Greek and Roman Theater*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1961: 150-151, 245-248

Segal, Erich. *Roman Laughter : the Comedy of Plautus*, New York: Oxford University Press, 1987: 1-69.

12. המחזה ה"אחים" (טרנטיוס) והגיסטות בקומדיה הרומית.

לקריאה:

טרנטיוס. האחים. תרגום ד. גילולה, ירושלים: מאגנס. 2002

Dodwell, Charles R. *Anglo Saxon Gestures and the Roman Stage*. Cambridge, University Press, 2000.

Graf, Fritz. "Gestures and Conventions: the Gestures of Roman Actors and Orators" in *A Cultural History of Gesture from Antiquity to the Present Day*. edited by Jan Bremmer and Herman Roodenberg, Cambridge: Polity Press, 1993, 36-58.

13. דמויי התאטרון על כדים ובתוך הבית הרומי ומשמעותם. (כדים, פסיפסים,

ציורי קיר, תפאורות)

לקריאה:

Bergmann, Bettina. "The Roman House as a Memory Theater: The House of the Tragic Poet in Pompeii." *Art Bulletin* 76 (1994): 225-255.

- Bryson, Norman. *Looking at the Overlooked, Four essays on Still Life Painting*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1990: 17-59 (Chapter 1 "Xenia").
- Taplin, Oliver. "The Pictorial Record." in *The Cambridge Companion to Greek Tragedy*. Edited by P. Easterling, Cambridge: Cambridge University Press, 1997, 69-92.
- Taplin, Oliver. *Pots & Plays : Interactions Between Tragedy and Greek Vase-Painting of the Fourth Century B.C.* Los Angeles: J. Paul Getty Museum, 2007, 2-46.

רשימת מחזות :
 חובה : קריאת המחזות :

1. אייסכילוס. *אגממון*. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב : שוקן, 1990.
2. אייסכילוס. *נושאות הנשכים*. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב : שוקן, 1990.
3. אייסכילוס. *נטות החסד*. תרגום אהרון שבתאי, תל אביב : שוקן, 1990.
4. אוריפידס. *איפיגניה באוליס*. תרגום א. שבתאי, תל אביב : שוקן, 1989.
5. אריסטופנס. *ליסיסטרטה*. תרגום א. שבתאי, תל אביב : שוקן, 1997.
6. מינדרוס. *הנרגן*. תרגום א. שבתאי, תל אביב : שוקן, 2004.
7. פלאוטוס. *פסאודולוס*. תרגום ד. גילולה, ירושלים : מאגנס, 2002.
8. טרנטיוס. *האחים*. תרגום ד. גילולה, ירושלים : מאגנס, 2003.

ביבליוגרפיה נוספת

- Aristotle, *Nichomachian Ethics*. Translated by H. Rackham. London and Cambridge Mass.: Loeb Classical Library, 1956.
- Bernabo-Brea, Luigi. *Maschere e personaggi del teatro greco nelle terracotte liparesi*. Roma: "L'Erma" di Bretschneider, 2001.
- Csapo, Eric. "A Case Study in the use of Theatre Iconography as Evidence for Ancient Acting" *Antike Kunst* 36 (1993): 41-56.
- Csapo, Eric. "Performance and Iconographic Tradition in the Illustrations of Menander." *Syllecta Classica* 10 (1997): 154-188.
- Davis, Jessica Milner. *Farce*. London: Methuen, 1978.
- Fowler, Harriet. *Ancestor Masks and Aristocratic Power in Roman Culture*. Oxford: Clarendon Press, 1996: 1-59.
- Frontisi-Ducroux, Françoise. "In the Mirror of the Mask" in *A City of Images*. Edited by J. P. Vernant et. al., 151-164. Princeton: Princeton University Press, 1989.
- Geertz, Clifford. "From the Native's Point of View, On the Nature of Anthropological Understanding." in *Culture Theory, Essays on Mind Self and Emotion*, edited by R.A. Shweder and R.A. LeVine 123-136. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

- Gillespie, Patti and Kenneth Cameron. "Ritual Theories of the Origin of Drama" in *Western Theatre – Revolution and Revival*, Edited by Patti P. Gillespie, Kenneth M. Cameron, 43-48. New York: Macmillan, 1984.
- Goldhill, Simon ed. *Performance Culture and Athenian Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999: 10-26.
- Goldhill, Simon. "The Great Dionysia and Civic Ideology." *The Journal of Hellenic Studies* 107 (1987): 58-76.
- Green, J. R. "Theatrical Motifs in Non Theatrical contexts on Vases of the later Fifth and Fourth Centuries". in *Stage Directions: Essays in Ancient Drama in Honour of E. W. Handley*. Edited by Alan Griffiths, 93-122, London : Institute of Classical Studies, 1995.
- Green, J. R. "A Representation of the Birds of Aristophanes." In *Greek Vases in the J. Paul Getty Museum* 2 (1985): 95-118.
- Green, J.R. "On Seeing and Depicting the Theatre in Classical Athens," *Greek Roman and Byzantine Studies* 32 (1991): 15-50.
- Leach, Edmund. *Culture and Communication*. Cambridge: Cambridge University Press 1976: 77-93 ("Rites of Transition" and "The Logic Of Sacrifice").
- Malamud, Margaret. "Brooklyn on the Tiber: Roman Comedy on Broadway and in Film". in *Imperial Projections: Ancient Rome in Modern Popular Culture*, edited by Sandra Joshel, Margaret Malamud, Donald T. McGuire, 191-208. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2001.
- Neiiendam, Klaus. *The Art of Acting in Antiquity*. Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 1991: 15-93 ("the Phlyax Farce" and "Comedy and Tragedy: Hellenistic Theater Pictures in Later Mosaics and Frescoes").
- Revermann, Martin and Peter Wilson eds. *Performance, Iconography, Reception : Studies in Honour of Oliver Taplin*. New York: Oxford University Press, 2008.
- Rubinfeld, Mark. *Bound to Bond, Gender, Genre and the Hollywood Romantic Comedy*. Westport, Conn.: Praeger, 2001.
- Scolnicov, Hanna. *Woman's Theatrical Space*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994: 1-68.
- Seeberg, Axel. "From Padded Dancers to Comedy" in *Stage Directions, Essays in Ancient Drama in Honour of E. W. Handley*. Edited by Alan Griffiths, 1-12. London: Institute of Classical Studies, 1995.
- Slater, Niall W. *Spectator Politics : Metatheatre and Performance in Aristophanes*. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press, 2002.
- Slater, Niall W. *Plautus in Performance : the Theatre of the Mind*. Amsterdam: Harwood Academic, 2000.
- Sourvinou-Inwood, Christiane. "Something to do with Athens: Tragedy and Ritual." in *Ritual, Finance, Politics: Athenian Democratic Accounts Presented to David Lewis*, edited by R. Osborne and S. Hornblower, 269-290. Oxford: Clarendon Press, 1994.
- Statman, David. *Virtue Ethics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1997.
- Stone, Laura M. *Costume in Aristophanic Poetry*. New York: Arno, 1981.
- Taplin, Oliver. *Pots & Plays : Interactions Between Tragedy and Greek Vase-Painting of the Fourth Century B.C*. Los Angeles: J. Paul Getty Museum, 2007.
- Taplin, Oliver. *Comic Angels and Other Approaches to Greek Drama through Vase-Painting*. Oxford: Clarendon Press, 1993: 30-47 (ch. 4 "Comedy and Iconography").

- Taplin, Oliver and Rosie Wyles eds. *The Pronomos Vase and its Context*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Trendall, Arthur Dale. "Farce and tragedy in South Italian Vase paintings." in *Looking at Greek Vases*. Edited by T. Rasmussen, 151-182. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Trendall, Arthur Dale. "Masks on Apulian Red Figured Vases." in *Studies in Honour of T. B. L. Webster*. Edited by J. H. Betts, J. T. Hooker and J. R. Green, Vol. 2, 137-154. Bristol: Bristol Classical Press, 1988.
- Vernant, Jean Pierre. *Mortals and Immortals*. edited by Froma I. Zeitlin. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1991: (ch. 12 "Artemis and the rites of sacrifice initiation and marriage")
- Vernant, Jean Pierre. *Myth and Tragedy in Ancient Greece*. New York: Zone Books 1990: 29-48 (ch. 2: "Tensions and Ambiguities in Greek Tragedy")
- Vidal Naquet Pierre. "Hunting and Sacrifice in Aeschylus' Oresteia". in *Myth and Tragedy in Ancient Greece*. Edited by J. P. Vernant and P. Vidal Naquet, 141-159. New York: Zone Books, 1990.
- Webster, Thomas B.L. *An Introduction to Menander*. New York: Manchester University Press, 1974: 89-99 (Masks and Names).
- Webster, Thomas B. L. *The Greek Chorus*. London: Methuen, 1970: 1-31.
- Wiles, David. *Greek Theatre Performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Wiles, David. *Tragedy in Athens: Performance Space and Theatrical Meaning*. Cambridge: Cambridge University press, 1997: 1-22 (ch. 1 "The Problem of Space")
- Wiles, David. "The Poetics of the Mask in Old Comedy." In *Performance Iconography Reception: studies in honour of Oliver Taplin*. edited by Martin Revermann and Peter Wilson. New York : Oxford University Press, 2008: 374-392.
- Wiles, David. "Aristotle's Poetics and Ancient Dramatic Theory." In *The Cambridge Companion to Greek and Roman Theatre*. edited by Marianne McDonald and Michael Walton. Cambridge: Cambridge University Press, 2007: 92-107.
- Wilkins, John. "The State and the Individual, Euripides's plays of self-sacrifice." in *Euripides, Women and Sexuality*. Edited by A. Powell, 177-194. London: Routledge, 1990.
- Zagagi, Neta. *The Comedy of Menander : Convention, Variation, and Originality*. Bloomington : Indiana University Press, 1995: 66 -71 ("Emphasis on human interaction")
- Zeitlin, Froma. "Playing the Other: Theater, Theatricality, and the Feminine in Greek Drama." in *Nothing to Do with Dionysus?* Edited by J.J. Winkler and F.I. Zeitlin, Princeton, Princeton University Press, 1990. 63-96.

אתר המסביר מעט על התיאטרון והתפאורה היוונית עם מושגים ראשוניים ועם ביבליוגרפיה ראשונית:

<http://www.didaskalia.net/studyarea/greekstagecraft.html>

ועל התיאטרון הרומי:

<http://www.didaskalia.net/studyarea/romanstagecraft.html>

ביבליוגרפיה כללית על תאטרון קלאסי

<http://homepage.usask.ca/~jrp638/Biblios/PorterDramaBib.html>